

SLOVENSKI ZAPISI U RUKOPISU BASILIKA

COD. GRAEC. 1352. NARODNE BIBLIOTEKE U PARIZU

K. Jireček napisao je u svojoj studiji o zakoniku cara Stevana Dušana sledeću primedbu: „Ob die *Basiliken* den südslavischen Juristen des Mittelalters bekannt waren, ist bisher nicht erwiesen. Heimbach bemerkt über den 1567 von Cujacius aus Venedig gebrachten Codex Parisiensis 1352 (geschr. um 1300), welcher Buch 1-18 der Basiliken mit Scholien enthält: „*Die am Rande geschriebenen Scholien sind bisweilen in slavischer oder illyrischer Sprache geschrieben*“ (Ersch-Gruber's Allg. Encyclopädie Bd. 86, S. 341 B). Über diese Marginalnoten möchten wir gern etwas Näheres wissen!“¹

Rukopis, koji po Heimbachu spominje K. Jireček, potražio sam u rukopisnom odeljenju pariške Bibliothèque Nationale, da vidim, što ima u slovenskim marginalnim notama.

Codex graecus 1352 obuhvata 187 folija na pergamentu u folio-formatu s mestimice unekoliko skraćenim, a mestimice opet unekoliko proširenim tekstom Basilika od 1. knjige do titule 2., 16. glave 18. knjige. Po C. Hase-u i Heimbachu napisan je grčki tekst u glavnom krajem 13. ili na početku 14. veka, po Omontovom katalogu grčkih rukopisa Narodne Biblioteke u 13. veku.² Rukopis je kupio u Mletcima francuski jurista Jacques Cujas (Cujacius, 1522—1590), što javlja u pismu adresiranom francuskom juristi Petru Pithouju (1539—1596), a datiranom 7. augusta 1567. god. u Turinu. U svom pariškom izdanju Basilika iz 1647. god. upotrebio je rukopis Charles Annibal Fabrot (Fabrotus, 1580 do 1659). Uz glavni tekst upisano je u kodeksu više marginalnih nota na grčkom, latinskom i slovenskom jeziku. Poslednje, pisane ćirilicom, i crteži od ruku slovenskih zapisa interesiraju nas naročito.

O crtežima sudio je Fabrot u predgovoru svoga izdanja Basilika, da je pre nego je dobio kodeks u svoje ruke Cujas ili posle njegove smrti pao ovaj u ruke dece, pa da su ova isekla neke stranice, a na drugim nacrtala slike životinja i čoveka („Crediderim potius, antequam ad Cuiacium Basilica pervenirent, vel etiam post obitum eius, hosce libros in manus puerorum incidisse, et ut pueri solent eiusmodi chartas et membranas appetere; quaedem exsecuisse, citra damnum tamen contextus. Eius rei fidem faciunt, quae in primo Tomo membranaceo manu pueri alicuius ad oram paginarum exarata sunt, pictaeque ibidem brutarum aut hominum effigies“). Crteže pominje i moderan rukopisni opis kodeksa, koji mu je danas priložen, a i Heimbach u svom izdanju.

O slovenskim zapisima piše isti rukopisni opis pariškog kodeksa „Videndum quo pertineant scripturae Sclauonicae seu Illyricae quae folio 125° v^o illitae sunt, et aliorum foliorum marginibus. Vide fol. 108, 110, fol. 112 etc.“ Heimbach kaže o istim zapisima u svome izdanju „quae margine sunt adnotationes, nonnumquam lingua Slavonica sive Illyrica scriptae sunt“.

Slovenske zapise i crteže u cod. graec. 1352 pariške Narodne Biblioteke pisalo odnosno crtalo je više ruku 15. i 16. veka. Ruka, koju možemo staviti još u 15. vek, zapisala je nekoliko kraćih notica i reči, a u glavnom odlomke iz psalama, na fol. 56, 87, 105, 108, 109 (ps. 44, 2), 110 (ps. 51, 1—5), 112 i 113, a na f. 125 potpuni tekst psalama 46 i 119, od kojih ovde objavljujem prve verze: (ps. 46) † ВСН ІЄ-
ЗКЦИ ВЪПЛЕЩІТЕ РОУКАМИ ВЪКЛІКНѢТЕ

¹ Das Gesetzbuch des serbischen Caren Stephan Dušan, Archiv f. slavische Philologie, 22 (1900), 146, n. 1.

² Basilicorum libri LX, ... ed. G. E. Heimbach, VI, 162—4 (Lipsiae 1870); — Omont, Inventaire sommaire des manuscrits grecs, II, 21 (Paris 1888).

БѢГЪ ГЛАВѢ РАДОСТИ . . . ; (ps. 119) ПѢ СТЕ-
 ПЕНКИ СИ РѢ ПѢКНИЕ ПѢ СТЕПЕННА. КЪ БѢ
 ЕГА СКРѢКЪ КЪЗКА Н ОУСЛИША МЕ . . .
 Pismo pokazuje još duktus, koji stoji blizu polu-
 ustavnom pismu ćirilskih rukopisa srpske pro-
 venijencije 15. veka, ali ima već mnogo slova
 kurzivnog tipa. Ovu pojavu možemo naći u sa-
 vremenim zapisima često.¹ Za naše pismo su
 naročito karakteristična slova kurzivnog karak-
 tera: Ѧ sa produženim donjim krakovima, ѧ
 sa produženim krajnim krakovima, ѡ s dugim
 repom, široko ѣ, visoki ѧ ѡ, rastegnuto з, novi
 kurzivni tip slova ч.

Druga ruka nacrtala je na više stranica
 našeg rukopisa različite crteže. Najčešće po-
 navlja se konj, bilo cela figura ili samo glava,
 kojiput sa, a kojiput bez sedla, sa ili bez jahača,
 u trku ili ne (fol. 1', 2', 62, 63', 65', 66, 66' 67',
 69', 71', 85', 95', 125'). Od iste ruke su i crteži
 Sv. Mihajla u dugom odelu sa gloriolom, koji
 drži u desnoj ruci sulicu s malom zastavicom,
 a u levoj štit (fol. 57', 88, 123, moguće i fol. 148).
 Na fol. 96 imamo nacrtanog Sv. Nikolu sa glo-
 riolom, u dugom odelu, s desnom rukom pru-
 žehom na blagoslov. Neki drugi svetac u du-
 gom odelu sa krstom grčkog oblika u levoj ruci
 nacrtan je na f. 125' i f. 184. Početke crteža i
 ornamentike imamo i na fol. 2. 68, 98, 100', 111',

124, 125', 126, 184' i 186. Svi ovi crteži izrađeni
 su grubim i nespretnim načinom pomoću pera
 i mastila.

Osim crteža imamo na pojedinim strani-
 cama našeg rukopisa zapisane ćirilskom kurzi-
 vom od nekoliko ruku 15. i 16. veka različite
 beleške, pojedine reči, slova ćirilskog alfabeta
 i slične stvari (ff. 2, 3, 4', 6, 57', 58, 80, 85', 95', 97',
 99', 100', 123', 124, 125', 126, 149', 172', 184', 186).
 Datiran nije nijedan zapis, samo uz sliku Sv.

Mihajla na f. 57' stoji ПИСА СЕ МАРТА Е ДѢН.
 Na svaki način nijedan zapis nije verovatno za-
 beležen posle 1567. god, kad je rukopis prešao
 u ruke Cujasa. Istoriskih podataka i notica, koje
 bi bacile svetlost na sudbinu i nekadašnje vlas-
 nike našeg kodeksa u slovenskim zapisima
 nema.

Iz svega možemo videti, da slovenske
 note u pariškom cod. graec. 1352 ne predstav-
 ljaju glose k grčkom tekstu Basilika, kao što bi
 to mogli zaključiti iz Heimbachove beleške, ci-
 tirane na početku ovog priloga. Slovenski zapisi
 samo dokazuju, da je jedan rukopis Basilika,
 koji spada danas među najvažnije, došao u ruke
 Srba. Ovo bi bio čak i indirektan dokaz za
 poznavanje i širenje Basilika među Srbima.
 Baš u poslednje doba donela je nauka novih
 dokaza, da su bile Basilike u stvarnom pogledu
 „bez sumnje poznate srpskim pravnicima“.²

LJUBLJANA

MILKO KOS

¹ Лавровъ, Кирилловское письмо (Енцикл. Сла-
 вья. фил. IV/1), 249.

² Никола Радојчић, Снага закона по Душанову
 закону, Глас Срп. Краљ. Академије, 110,
 38.

